

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. de woordvoerders Europese Zaken
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Groningen 3 november 2016

Behandeld door W.J. Schuilenburg
Telefoonnummer 06-24 25 24 61
E-mail schuilenburg@snn.eu
Briefnummer UP-16-24425
Bijlage 1
Onderwerp Reactie Noord-Nederland voor het Algemeen Overleg Raad voor Algemene Zaken (MFK) van 10 november 2016

Geachte leden van de commissie Europese Zaken,

Op 10 november spreekt uw commissie over de evaluatie van het meerjarig financieel kader EU. Dit geeft ook een doorkijk naar de toekomst van de Europese begroting. Wij geven u graag ons perspectief mee voor dit gesprek vanuit onze verantwoordelijkheid voor het regionaal beleid gericht op economische ontwikkeling en structuurversterking.

In 2011 heeft het Rijk besloten om regionale economische ontwikkeling te decentraliseren naar het middenbestuur omdat het middenbestuur hiervoor het best geoutilleerd is. Essentieel bij de uitvoering van deze taak is de beschikking over middelen om structuurversterkende projecten en activiteiten te financieren. De Europese structuurfondsen en de regionale cofinanciering vormen hiervoor de basis met een uitvoering in landsdelige programma's die aansluiten bij de kracht van de regio. Het is voor ons essentieel om dit ook voor de toekomst beschikbaar te houden. In Noord-Nederland hebben we laten zien dat we de besteding van die middelen op een heel efficiënte manier uit kunnen voeren. Dit wordt ook door de Europese Commissie bevestigd.

De economische structuur van Noord-Nederland kenmerkt zich door de aanwezigheid van veel kleine en middelgrote bedrijven en maar een gering aandeel grote bedrijven / hoofdvestigingen. Er is een stevige kennisbasis met excellente kennisinstellingen. Er zijn dan ook gerichte acties nodig die het mkb en de kennisinstellingen verbinden om zo de innovaties en daarmee gepaard gaande groei bij het mkb te bevorderen. Structuurfondsen zijn voor Noord-Nederland het beste instrument om dit te realiseren.

Voor het Junckerfonds geldt dat het moet gaan om projecten met een verdienmodel en investeringen van grootschalige bedrijven. In een ijle economie als Noord-Nederland zal daar naar onze verwachting de komende jaren relatief weinig gebruik van worden gemaakt.

Wij willen u het volgende vragen:

- Uw steun uit te spreken voor het behoud van Europese financiering voor regionale ontwikkeling (structuurfondsen);
- Ook in de toekomst de landsdelige Management Autoriteiten in te zetten voor de besteding en de verantwoording van de Europese fondsen;
- Bij de instelling van een eventuele nationale investeringsbank het regionale belang stevig te borgen;
- Uw steun uit te spreken voor regionale sturing van beleid en middelen als het gaat om programma's gericht op regionale ontwikkeling;
- De financiering van het Junckerfonds niet ten koste te laten gaan van structuurfondsen waarbij Noord-Nederland baat heeft en dan met name het cohesiefonds.

Een notitie met nadere informatie is bijgevoegd.

Hoogachtend,

het Dagelijks Bestuur van het
Samenwerkingsverband Noord-Nederland,

F.J. Paas,
Voorzitter

Bijlage bij brief TK 3 november 2016

Reactie Noord-Nederland voor het AO Raad voor Algemene Zaken (MFK) d.d. 10 november 2016

Dat het Europees speelveld aan het veranderen is, is niemand ontgaan. Dat de Europese Unie daarin voor een aantal belangrijke krachtmetingen staat, ook niet. De Brexit, de migratie en het financieel beleid rondom de eurozone, zorgen voor een stevig debat over de toekomst van Europa. De Europese Commissie stelt terecht dat de economie en de sociale structuren moeten worden versterkt en dat daarvoor beleidsmaatregelen en strategieën op middellange tot lange termijn nodig zijn, met voldoende financiële steun op Europees en nationaal niveau. Wij voegen daar met nadruk de regionale dimensie aan toe. Op regionaal niveau wordt in heel Europa met allerlei partners samengewerkt om de innovatieve kenniseconomie van Europa naar het volgende niveau te tillen. De stimuleringsprogramma's voor het mkb zijn succesvol als ze op regionaal niveau met op maat gesneden ondersteuning aangeboden worden. Uit onderzoek van Dries Faems (2015), hoogleraar Innovatie & Organisatie aan de Rijksuniversiteit Groningen, blijkt dat lokale en regionale innovatiesubsidies een sterkere stimulans vormen voor bijkomende investeringen in onderzoek en ontwikkeling, dan nationaal gecoördineerde innovatiesubsidies.¹ Vanuit Noord-Nederland zien we dan ook relevantie om vanuit onze ervaringen met structuurfondsen en stimulerende werking van de Europese programma's en het effect hiervan op onze economie, een reactie te geven op de tussentijdse evaluatie/herziening van het meerjarig financieel kader (MFK) 2014-2020.

De volgende punten brengen we u graag onder de aandacht:

- Voor het gebied Noord-Nederland maken de impulsen van Europese structuurfondsen (EFRO, POP, Interreg, Visserijfonds en ESF) het verschil, het grote bedrijfsleven is ondervertegenwoordigd, Noord-Nederland kent heel veel mkb. Juist innovatieve ontwikkelingen die internationale erkenning krijgen, bestonden niet zonder bijvoorbeeld EFRO-gelden. Uitgaande van het verwachte multipliereffect, berekend door de Europese Commissie, leidt de financiering van EFRO naar verwachting tot het genereren van 480 miljoen investeringen voor Noord-Nederland tot aan het jaar 2023.
- Het idee van een nationaal financieringsinstituut doet de vraag rijzen in Noord-Nederland: hoe borgen we hierin de regionale vertaling? Noordelijke overheden hebben tot op heden geen meerwaarde ondervonden in een EFSI-lening voor plannen. Indien onderzocht is en gebleken is dat een nationale investeringsbank van meerwaarde kan zijn voor bijvoorbeeld investeringen in energietransitie en infrastructuur, zal erkenning van het regionale belang in de nationale investeringsbank en door het Rijk, bijvoorbeeld bij infrastructurele projecten, als voorwaarde

moeten gelden. Temeer omdat bij een eventuele verdubbeling van het EFSI-fonds, dit geld bij de structuurfondsen weggehaald kan gaan worden dat in eerste instantie voor regionale ontwikkeling was bedoeld.

- Europese fondsen geprogrammeerd wegzetten kan op regionaal niveau door subsidiedienstverlening op maat plaatsvinden, met een hogere effectiviteit en tegen lagere kosten. De Managementautoriteit SNNⁱⁱ hanteert bijvoorbeeld een kostenniveau van 4% voor de uitvoering van EFRO. Graag willen we de Europese fondsen in het belang van de regionale ontwikkeling zo effectief mogelijk besteden tegen zo laag mogelijke kosten en dat kan dus door de Europese fondsen door de efficiënte regionale managementautoriteiten weg te laten zetten.
- Wij vragen u om Rijksinzet om de inspanningen vanuit de regio's om de SISA-methodiek (single information, single audit) die in Nederland doorgaans wordt gebruikt bij de inzet van overheidsmiddelen, ook op Europees niveau te introduceren en daarmee bij te dragen aan een verbetering van het systeem en vermindering van de regel- en controledruk.

Noord-Nederland: Europese Regionale Ontwikkeling gebeurt voor, in en door de regio

In Nederland zijn dankzij het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) 18.000 banen gecreëerd. Het EFRO hielp in Nederland via 3.700 projecten tal van bedrijven om financiering te vinden en bood steun aan 6.000 beginnende ondernemingen. Ook werden 550 onderzoeksprojecten ondersteund. Dat blijkt uit een onafhankelijke evaluatie van het zogenoemde Cohesiefonds die op 7 oktober is gepubliceerdⁱⁱⁱ. Nederland ontving tussen 2007 en 2013 830 miljoen euro, dit lijkt met 0,4% van de overheidsinvesteringen op lidstaatniveau op het eerste gezicht een te verwaarlozen Europees fonds. In het eerder genoemde evaluatierapport over het Cohesiefonds wordt geschat dat elke geïnvesteerde euro in 2023 direct of indirect 2,74 euro aan investeringen heeft gegenereerd van 2007-2013. Voor de hele EU komt dat neer op bijna een biljoen euro. De investeringen hebben volgens de onderzoekers voor een miljoen extra Europese banen gezorgd, een derde van het totaal. Het fonds is goed voor 6,5 procent van alle overheidsinvesteringen in de EU.

Effect van EFRO in Noord-Nederland

De provincies Fryslân, Groningen en Drenthe hebben in de periode van 2007-2013 ruim €110 miljoen euro in de projecten in Noord-Nederland geïnvesteerd, als cofinanciering van de €175 miljoen euro EFRO die voor het Koers Noord-programma is verstrekt. Uitgaande van het verwachte multipliereffect berekend door de Europese Commissie, leidt de financiering van EFRO van 175 miljoen naar verwachting tot het genereren van 480 miljoen investeringen, waaronder de bijdrage van de noordelijke provincies van 110 miljoen euro, voor Noord-Nederland tot aan het jaar 2023.

Voor het gebied Noord-Nederland maakt deze impuls het verschil, het grote bedrijfsleven is ondervertegenwoordigd, Noord-Nederland kent heel veel mkb. Juist innovatieve ontwikkelingen die internationale erkenning krijgen, zoals het kennisinstituut op het gebied van watertechnologie Wetsus in Leeuwarden en het European Research Institute for the Biology of Ageing University (Eriba) in Groningen, waar onder andere het Lifelines-onderzoek wordt uitgevoerd, bestonden niet zonder EFRO-

gelden. Op deze beide thema's maakt Noord-Nederland (inter)nationaal het verschil op het gebied van watertechnologie en healthy ageing. Daarnaast is de Energy Academy Europe opgericht en is de Dairy Campus opgezet. Twee onderzoeksinstituten die evenveel furore met hun spin-offs kunnen genereren.

Of het nu om EFRO, Interreg, ESF, POP of het Visserijfonds gaat, de programmatische doelen dragen bij aan de ontwikkeling in de regio en zijn ook gediend met een regionale aanpak. Het Europees Project is gebaat bij daadwerkelijke impact op de samenleving, daar kan de regio de juiste schaal in bieden. In Brussel staan juist alle seinen op groen om vanuit de maatschappelijke opgaven, inhoudelijk gedreven en dicht aansluitend bij de eindgebruiker, de fondsen regionaal geprogrammeerd in te zetten. De 'Smart Specialization Strategy', de Regionale Innovatie Strategie blijft ook na 2020 een belangrijk uitgangspunt.

Nationale investeringsbank; institutionalisering van een oplossing zonder probleem?

Het 'Juncker fonds' (EFSI) presteert in Nederland veel minder goed. Het EFSI werd in 2015 opgezet, en loopt zeker tot 2018. Het doel van het fonds is volgens oprichter Commissievoorzitter Jean-Claude Juncker, het creëren van banen en het verbeteren van de Europese infrastructuur. Daarnaast was het een middel om een positiever beeld te creëren van de EU, ten tijde van de migratiecrisis in 2015. Via het Nederlands Investeringsagentschap (NIA) kunnen bedrijven financiering aanvragen bij het fonds. Maar dat gebeurt nauwelijks: tot nu toe is in Europa ruim 10 miljard euro weggezet, waarvan slechts 161,5 miljoen bij Nederland is terechtgekomen. Het NIA streeft naar een optimale aansluiting op de financiële mogelijkheden vanuit de Europese financieringsstromen en ontwikkelingen, zoals vraag en aanbod vanuit het bedrijfsleven, de EIB Group en het EFSI. Het NIA monitort de benutting en de impact van deze mogelijkheden, maar kan niet stimuleren of aanjagen door aanvullende eigen risicodragende financiering in te zetten. Provincies en andere medeoverheden hebben in sommige gevallen de middelen wel en zijn niet altijd gebaat bij een lening die EFSI in feite is. Voor sommige investeringen is een revolverend fonds niet het gewenste instrument. Bovendien is lenen op de kapitaalmarkt op dit moment goedkoper.

Bij diverse partijen, waaronder het bedrijfsleven, speelt het idee om een nationaal investeringsfonds dan wel nationale bank op te richten, waar de Bank Nederlandse Gemeenten, Waterschapsbank, RVO en NIA onderdeel van zijn, zodat deze bank in staat zal zijn het benodigde kapitaal als cofinanciering te vergaren dat nodig is om grote innovatieve en infrastructurele projecten of projecten gericht op de energietransitie te realiseren. Dit doet bij Noord-Nederland de vraag rijzen: welk probleem lossen we op met een nationaal financieringsinstituut en hoe borgen we hierin de regionale vertaling? Het CPB stelde in het rapport *Keuzes in Kaart* van oktober 2016^{iv} dat een nationale investeringsbank niets oplevert voor de economie, het stelt grote vraagtekens bij hoge verwachtingen omtrent de omvang van de hefboomwerking van het idee van een nationale investeringsbank.^v

Het idee van een nationaal financieringsinstituut doet de vraag rijzen in Noord-Nederland: hoe borgen we hierin de regionale vertaling? Indien onderzocht is en gebleken is dat een nationale investeringsbank van meerwaarde kan zijn voor bijvoorbeeld investeringen in energietransitie en infrastructuur, zal

erkenning van het regionale belang in de nationale investeringsbank en door het Rijk, bijvoorbeeld bij infrastructurele projecten als voorwaarde moeten gelden. Temeer omdat bij een eventuele verdubbeling van het FSI fonds, dit geld bij de structuurfondsen weggehaald kan gaan worden. Dit geld was immers in eerste instantie voor regionale ontwikkeling bedoeld, en hierbij heeft de ontwikkeling van Noord-Nederland een groot belang.

Het grootste geheim; de economische en innovatiekracht van Noord-Nederland

Noord-Nederland maakt een krachtig onderdeel uit van de Nederlandse economische motor en behoort tot de top van Nederland qua banengroei. Een vergelijkende studie laat zien dat er vijf noordelijke regio's in de top 15 staan van regio's in Nederland met de meeste banengroei in de periode 1996-2015, zelfs vier in de top 10. Naast de welbekende krimp zijn we in Noord-Nederland dus ook een kanjer in banengroei^{vi}. We investeren ook heel veel in het bedrijfsleven, die terecht graag op maat worden bediend. Er zijn vele subsidieregelingen voor ondernemers die in Noord-Nederland op één website geïntegreerd worden aangeboden. Via een paar kliks krijgen ondernemers op www.123subsidie.nl inzicht in de mogelijkheden. Noord-Nederland heeft met de Noordelijke Innovatie Agenda gericht gekozen voor private en publieke investeringen op de thema's voedsel, energie, water en gezondheid. Steeds meer betaalt de gekozen focus en geprogrammeerde inzet zich uit in economische resultaten en (inter)nationale erkenning van de positie van Noord-Nederland op deze innovatieve speerpunten.

Innovatieve, infrastructurele en economische speerpunten die voor de Noord-Nederland, Nederland en Europa van eminent belang zijn en waarvan bewezen is dat die initiatieven tot banengroei leiden, vinden niet altijd de aansluiting bij de nationale inzet. De Afsluitdijk is daarvan een sprekend voorbeeld. Uiteraard draagt het Rijk bij via Rijkswaterstaat aan de vernieuwing van de dijk en wegdek. Maar innovatieve projecten die gekoppeld zijn aan de nieuwe dijk, worden primair door de regio ondersteund. Zoals het op dinsdag 18 oktober jl. aangewezen Nationaal Icoon, REDstack. REDstack is een spin-off van het watertechnologie kennisinstituut Wetsus en houdt zich bezig met Blue Energy. Voor het bouwen van een proefinstallatie om met een mengsel van zoet en zout water energie op te wekken, heeft REDstack een subsidie van €3,3 miljoen ontvangen van de noordelijke provincies.

Bij de aanpak van de Afsluitdijk is ook de verbreding van de sluis bij Kornwerderzand essentieel. Zeegaande kustvaart en luxe megajachten kunnen de werven en bedrijven in het achterland niet bereiken. Nederland loopt daardoor grote kansen en opdrachten mis en daarom streeft de regio naar verruiming van de sluis. Een kostenbatenanalyse heeft aangetoond dat een bredere en diepere sluis leidt tot een directe omzetstijging van 65 miljoen euro per jaar voor de scheepsbouwsector rondom het IJsselmeer. Doordat het maritieme cluster nauw samenwerkt met ruim 200 toeleveranciers, zien ook zij een sterke stijging van de omzet en het aantal arbeidsplaatsen. Zo levert de verruiming ca. 685 tot 2.600 nieuwe arbeidsplaatsen op voor het maritieme cluster. De verbreding van de sluis zorgt daarmee niet alleen voor een impuls voor de landsdelen Noord-, Oost- en Midden-Nederland, maar heeft een economisch structuurversterkend effect voor heel Nederland. Een lening van het 'Junckerfonds' biedt geen soelaas voor de verbreding. Wie zou die lening terug moeten betalen en met welke middelen,

zonder dat er concurrentievoordeel ontstaat? Door de verbreding van de sluisen ontstaat een betere aansluiting in de internationale logistieke corridors van West en Oost-Europa. Dit soort infrastructuurprojecten wordt nu niet omarmd door het Rijk, want ze zijn van 'regionaal belang', en daardoor is rijksfinanciering ook geen optie. Dit 'probleem' wordt bijvoorbeeld dan ook niet opgelost met een nationale financieringsbank of toekenning van een lening uit het Junckerfonds, want er is geen sprake van een risicovolle lening vanuit het bedrijfsleven, maar een garantstelling van de provincie Fryslân en een tekort aan rijksfinanciering. Daardoor krijgt het stimuleren van de maatschappelijke, economische en technologische dynamiek van bedrijven en inwoners in de regio onvoldoende ruimte, terwijl die dynamiek wel de aanjager voor regionale ontwikkeling is.

Inzet Europese fondsen voor Regionale Ontwikkeling meest effectief in de regio

Het begrip Regionale Ontwikkeling gaat over meer dan economische ontwikkeling alleen. Het gaat over de maatschappelijke uitdagingen die regionaal van karakter en essentie kunnen verschillen. Die diversiteit kan het best door de regio worden vertaald en uitgevoerd, wat de afgelopen jaren is bewezen. De recente publicatie over de [Noordelijke Innovatie Monitor](#) is hier het levend bewijs van. Er is hiervoor een werkende infrastructuur opgericht van regionale managementautoriteiten en de Noordelijke Innovatie Agenda met een samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden op regionaal niveau en het zou niet van visie getuigen deze lijn nu te onderbreken. Bovendien kan de regio het ook nog veel goedkoper dan het Rijk. Bij de aanbesteding van de uitvoering van POP3 hanteerde de Rijksdienst voor Ondernemers (RVO) een uitvoeringspercentage van 42 procent. De kosten voor de uitvoering van POP3 zijn na lang onderhandelen vanuit de provincies met het Rijk verminderd naar 15-30 procent, maar kan nog steeds niet tippen aan het kostenniveau van de regionale Europese Managementautoriteiten zoals 4-8% bij de uitvoering van EFRO, en in het bijzonder de Managementautoriteit SNN^{vii} met een kostenniveau van 4% voor de uitvoering van EFRO. Graag willen we de Europese fondsen in het belang van de regionale ontwikkeling zo effectief mogelijk besteden tegen zo laag mogelijke kosten en dat kan dus door de Europese fondsen door de efficiënte regionale managementautoriteiten weg te laten zetten, zo dicht mogelijk bij de initiatieven en burgers.

Regel- en controledruk

Tot slot is het van belang om te benadrukken dat een efficiënte uitvoering van de Europese fondsen gebaat is bij een lage regel- en controledruk. Uit de praktijk is gebleken dat vooral Europese fondsen 'uitblinken' in een hoge regeldruk, zowel voor aanvragers van deze subsidies, als voor de managementautoriteiten. Daarom pleit de noordelijke regio, vanuit het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), voor een verdere verlaging van Europese regeldruk waaraan moet worden voldaan. Vanuit de eigen praktijk heeft SNN een verschuiving van uitvoering naar subsidiedienstverlening doorgevoerd. Daarmee verbetert de kwaliteit van projecten, zijn er dus meer succesvolle toekenningen en zijn de administratieve lasten en controlekosten verminderd. Het leidt tot meer effectievere samenwerking en samenspel van verschillende partijen. Dat is een beweging van beheer, controle en verantwoording naar samen ontwikkelen en verbeteren.

De regio's hebben het onderwerp 'simplificatie' op de Europese agenda weten te plaatsen, maar tot nu toe blijft de simplificatie vooral beperkt tot het herformuleren van de regels. Noord-Nederland blijft aandringen op het verminderen van de regels (en bijbehorende controle) en vooral op het beter vormgeven van de samenwerking tussen controlerende instanties. Een stap in de goede richting zou zijn om de SISA-methodiek^{viii} ([single information, single audit](#)) die in Nederland doorgaans wordt gebruikt bij de inzet van overheidsmiddelen, ook op Europees niveau te introduceren en daarmee bij te dragen aan een verbetering van het systeem.

Wij vragen u bij de beraadslagingen over het nieuwe meerjarig financieel kader niet de regionale dimensie uit het oog te verliezen en uw steun uit te spreken om de innovatieve, economische en sociale structuurversterkende maatregelen ook voor de toekomst op regionaal niveau beschikbaar te houden.

ⁱ SNN, *Efficiënt subsidiëren innovatie speelt af op plaatselijk niveau* (juli 2015)

<http://www.snn.eu/actueel/efficient-subsidiëren-innovatie-speelt-af-op-plaatselijk-niveau/>

ⁱⁱ Managementautoriteit Samenwerkingsverband Noord-Nederland www.snn.nl

ⁱⁱⁱ Evaluations of the ERDF and CF; Key outcomes of Cohesion 2007-2013; concrete results for Europe. Gepubliceerd op 7 oktober 2016.

^{iv} CPB Startnotitie Keuzes in Kaart 2018-2021 (3 oktober 2016)

<https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Notitie-3okt2016-Startnotitie-KIK-2018-2021-aanvullende-informatie.pdf>

^v CPB Startnotitie Keuzes in Kaart 2018-2021 (3 oktober 2016)

<https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Notitie-3okt2016-Startnotitie-KIK-2018-2021-aanvullende-informatie.pdf>

^{vi} Onderzoek uitgevoerd door Lisa, verwerkt door het Samenwerkingsverband Noord-Nederland naar procentuele banengroei in COROP-regio's in Nederland, 1996-2015

^{vii} Managementautoriteit Samenwerkingsverband Noord-Nederland www.snn.eu

^{viii} <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financien-gemeenten-en-provincies/inhoud/uitwisseling-financiele-gegevens-met-sisa-en-iv3/single-information-single-audit-sisa>